

Sisäministeriö

Viite:

Sisäministeriön lausuntopyyntö 19.12.2025, VN/27731/2024

Asia:

Oikeuskanslerin lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi

Sisäministeriö on pyytänyt oikeuskanslerilta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta Euroopan unionin muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi.

Esityksen tarkoituksena on toteuttaa EU:n uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Kansallista lainsäädäntöä esitetään myös kumottavaksi siltä osin, kuin se on päällekkäistä suoraan sovellettavien EU-asetusten kanssa. Esityksessä on käytetty kansallista liikkumavaraa erityisesti viranomaisia, kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintaa, oikeusapua, muutoksenhakua ja vastaanottopalveluista koskevassa sääntelyssä. Esityksessä ehdotetaan joitakin uusia tehtäviä Maahanmuuttovirastolle, yhdenvertaisuusvaltuutetulle, Rajavartiolaitokselle, poliisille, Tullille ja Suojelupoliisille sekä vastaanotokeskuksille. Esityksen tavoitteena on rajoittaa maksuttoman oikeusavun saatavuutta ja lyhentää muutoksenhaun kestoa sekä rajata vastaanottopalveluita.

Yleiset huomiot

Perusoikeuksien rajoitusedellytykset

Esitys on laaja ja sisältää monia ehdotuksia, joilla rajoitetaan useita keskeisiä perusoikeuksia. Esitys sisältää muutoinkin perustuslain kannalta merkityksellistä sääntelyä. Kyseessä oleva sääntely on erityisen perus- ja ihmisoikeusherkkää. Siltä osin kun esityksessä esitetään perusoikeuksien rajoituksia, jatkovalmistelussa on otettava jokaisen perusoikeusrajoituksen kohdalla erikseen huomioon se, että sääntelyn on täytettävä perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset ([PeVM 25/1994 vp](#), s. 5).

Hallitusohjelma esityksen perustana

Lainvalmistelutyötä on EU-lainsäädännön lisäksi kansallisen liikkumavaran käytön ja kansallisen sääntelyn osalta ohjannut selkeästi hallitusohjelma. Hallitusohjelma itsessään on annettu tiedonantona Suomen perustuslain 62 §:n mukaisesti eduskunnalle, ja parlamentarisessa järjestelmässä eduskunnan enemmistön luottamusta nauttivan hallituksen hallitusohjelmalla on näin eduskunnan enemmistön hyväksyntää ja eduskuntavaalien tulosta heijastava erityinen demokraattinen legitimitiitti.

Hallitusohjelman asemasta parlamentaarisen enemmistöhallituksen poliittisena ohjelmana huolimatta lainvalmistelua ei voida yksistään kiinnittää hallitusohjelman antamaan legitimitettiin, vaan jokainen lakiesitys on tästä huolimatta perusteltava ja myös lakitasoisen sääntelyn vaihtoehdot riittävän seikkaperäisesti selvitettävä. Perustuslakivaliokunta ja oikeuskansleri ovatkin useaan otteeseen todenneet valtiosääntöoikeudellisissa kannanotoissa, että pelkkä hallitusohjelman kirjaus ei riitä hallituksen esityksen pääasialliseksi perusteluksi (ks. esim. [PeVL 16/2024 vp](#), kohta 9 ja [OKV/2824/21/2024](#), s. 2–3, [OKV/1772/10/2023 ym.](#), s. 3, [OKV/1486/21/2024](#), s. 8–9).

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että viittaukset hallitusohjelmaan voivat olla ongelmallisia erityisesti siltä osin kuin tällaisia viittauksia käytetään esityksessä argumentaation tukena. Hallituksen esityksessä on perusteltava, että ehdotettava laki on tarpeellinen, että sillä saavutetaan halutut tavoitteet ja että se on tarkoituksenmukainen keino tavoitteiden saavuttamiseksi. Perustuslakivaliokunta on korostanut esityksen perustelemisen ja perusteluiden avoimuuden merkitystä erityisesti yksilön oikeudelliseen asemaan kohdistuvien muutosten osalta ([PeVL 16/2024 vp](#), kohta 9).

Perustuslakivaliokunta on myös pitänyt erittäin ongelmallisena, jos lakiesityksen perusteluissa viitataan monessa kohdassa hallitusohjelmaan tai valtioneuvoston piirissä hyväksytyihin ja säästöpäätöksiin ilman, että sääntelyn perusoikeuslottuvuuksia tai merkitystä olisi arvioitu. Valiokunnan mielestä tällaiset viittaukset hallituksen esityksissä eivät saa korvata hyvään lainvalmistelutapaan kuuluvaa perusoikeusvaikutusten sekä niiden yhteiskunnallisten

ongelmien erittelyä, joita ehdotetulla lainsäädännöllä pyritään ratkaisemaan, tai niiden tavoitteiden esittelyä, joiden toteutumista ehdotetun lainsäädännön oletetaan edistävän. ([PeVL 60/2014 vp](#), s. 4/II.)

Jatkovalmistelussa tulisi selkeyttää esityksen tavoitteenasettelua ja täydentää sitä hallitusohjelman toteuttamisen lisäksi. Esityksen perusteluissa olisi tarpeen osoittaa esityksen hyväksyttävät yhteiskunnalliset intressit tarkemmin siltä osin, kun kyse on kansallisesta sääntelystä tai EU-sääntelyyn sisältyvän kansallisen liikkumavaran käyttämisestä.

Lyhyt lausuntoaika

Esitysluonnos on lähetetty lausunnoille 19.12.2025. Lausuntoaikaa annettiin alun perin 2.2.2026 asti, mutta sitä on pidennetty 9.2.2026 saakka. Kiinnitän huomiota lainvalmistelun päivitettyyn [kuulemisoppaaseen](#), jonka mukaan (s. 51) ”Lausuntomenettelyyn varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidentää, jos se ajoittuu yleiseen lomakauteen. Yleistä lomakautta ovat juhannuksen ja elokuun alun sekä joulun ja loppiaisen väliset ajat. Lausuntoaika voi olla lyhyempi vain perustellusta syystä, joka mainitaan lausuntopyynnössä sekä hallituksen esityksessä.” Kun otetaan huomioon esityksen laajuus ja merkittävyys, yhtä aikaa lausuttavana olleet muut tähän liittyvät esitykset sekä lausuntoajan ajoittuminen vuodenvaihteen lomakauteen, lausuntoaikaa ei ole lähtökohtaisesti pidettävä riittävänä. Esityksessä ei ole myöskään perusteltu tavanomaista lyhyempää lausuntoaikaa kuulemisoppaan edellyttämällä tavalla.

Viranomaisten resurssit

Esityksessä on kyse perus- ja ihmisoikeusherkeistä sääntely-yhteydestä, minkä vuoksi myös toimivaltaisten viranomaisten resurssien turvaaminen niille asetettujen uusien tai laajennettujen velvoitteiden johdosta on ensiarvoisen tärkeää. Esityksessä on taattava riittävät resurssi viranomaisille näiden uusien tehtävien hoitamiseen. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää hallinto-oikeuksille ja yhdenvertaisuusvaltuutetulle tarvittaviin lisäresursseihin ja esitettyjen laskelmien realistisuuteen. Myös muille viranomaisille ehdotetaan uusia tehtäviä.

Seulonta-asetuksen ja menettelyasetuksen mukaan jäsenvaltio on velvollinen järjestämään perusoikeuksien riippumattoman seurantamekanismin seulontaan ja rajamenettelyyn. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että seulonnan osalta kansallisesti yhdenvertaisuusvaltuutettu ottaisi tämän perusmonitorointitehtävän hoitaakseen. Tälle sääntelyratkaisulle ei käsitykseni mukaan ole oikeudellisia esteitä. On kuitenkin huomattava, että kokonaisuutena tehtävä on huomattava ja voi muuttaa yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminnan luonnetta ja lisää resurssitarpeita.

Samoin Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan useita uusia tehtäviä (mm. henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain 14 §:ään ehdotetun muutoksen mukaisesti

Eurodac-järjestelmän rekisterinpitäjyys ja kansallinen yhteyspiste sekä ulkomaalaislain 102 §:n 4 momenttiin ehdotetun muutoksen mukaisesti lausunnon antaminen tuomioistuimelle ulkomaalaisen siirtämistä tai luovuttamista koskevassa asiassa, jotta voidaan varmistua palautuskiellon kunnioittamisesta). Ehdotettu sääntely voi aiheuttaa myös Maahanmuuttovirastolle uusia resurssitarpeita. Uudistuksen myötä Maahanmuuttovirastolle on taattava riittävät resurssit huomioon ottaen erityisesti se, että Maahanmuuttoviraston toiminta on tällä hetkellä jo useissa asiaryhmissä ruuhkautunut, ja tämä on ollut laillisuusvalvonnassa viime vuosina useita kertoja esillä (muun muassa kansalaisuusasioiden osalta [OKV/2474/10/2023](#), [OKV/1941/80/2024](#), [OKV/1500/80/2025](#), oleskelulupa-asioiden osalta esimerkiksi [OKV/555/10/2025](#) ja [OKV/131/10/2025](#) sekä turvapaikka-asioiden osalta [EOAK/5715/2024](#)).

Perustuslakivaliokunnan lausuntopyynnön yksilöinti

Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysarvion (s. 389) mukaan esityksessä ”mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Koska esityksessä ehdotetaan useisiin perusoikeuksiin liittyvää uutta sääntelyä, hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.” Säätämisyjärjestysjaksossa on tuotava selkeästi esiin ja yksilöitävä ne ehdotukseen sisältyvät säännökset, jotka perustuslain tai oikeuskäytännön valossa vaikuttavat tulkinnanvaraisilta tai periaatteellisesti merkityksellisiltä. Jos käsillä on oikeudellinen kysymys, jota perustuslakivaliokunta ei ole aikaisemmin arvioinut, myös tämä on tuotava esiin. Esityksessä tulisi tuoda perustellusti esille se, miksi pidetään suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon eli mitkä ovat ne oikeudelliset kysymykset, joita perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin arvioinut tai jotka ovat sisäministeriön näkemyksen mukaan tulkinnanvaraisia. Nämä seikat eivät nyt ilmene esityksestä.

Ponsi

Esityksen ponsi tulisi korjata vastaamaan EU-taustaisen hallituksen esityksen pontta (ks. [hallituksen esitysten laatimisohteet](#), jakso 12).

Esityksen suhde muihin esityksiin

Ulkomaalaislakiin on jo tehty ja ollaan tekemässä useita peräkkäisiä muutoksia. Tämä herättää kysymyksen myös muutosten yhteisvaikutuksista. Niitä olisi tarpeen tuoda selvemmin esille myös vaikutusarvioinnissa, ja näitä vaikutuksia olisi syytä myös jatkossa seurassa tarkasti.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan [PeVL 16/2023 vp](#), s. 6, todennut seuraavaa: ”Perustuslakivaliokunnan mukaan perusoikeuksien tasoon liittyvien ehdotettujen muutosten ja tulevien muiden uudistusten yhteisvaikutus ei saa muodostua kohtuuttomaksi (ks. esim. [PeVL 30/2020 vp](#), s. 10, [PeVL 40/2018 vp](#), s. 3, [PeVL 19/2016 vp](#), s. 3, [PeVL 12/2015 vp](#), s. 5, [PeVL 11/2015 vp](#), s. 4). Valiokunta on myös todennut, että samaan asiakokonaisuuteen liittyvien

uudistusten toteuttaminen erillisillä hallituksen esityksillä voi merkitä sitä, että valiokunta joutuu arvioimaan tiettyä esitystä puutteellisten tietojen perusteella eikä voi ottaa arvioinnissaan huomioon eri esitysten kumulatiivisia vaikutuksia (ks. PeVL 60/2014 vp). Valiokunta on myös huomauttanut, että samaan lainsäädäntökokonaisuuteen liittyvät samanaikaiset uudistukset tulisi pyrkiä kokoamaan yhteen hallituksen esitykseen tai arvioimaan tällaisten samoihin perusoikeuksiin liittyvien uudistusten vaikutuksia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (ks. [PeVL 12/2020 vp](#), ks. myös PeVL 19/2016 vp). Valiokunnan mukaan kysymys on myös perustuslain 47 §:ssä tarkoitetusta eduskunnan tietojensaantioikeudesta (PeVL 30/2020 vp, s. 10).” Perustuslakivaliokunnan ohella myös oikeuskansleri on kiinnittänyt yhteisvaikutusten arvioimiseen huomiota (esim. oikeuskanslerin päätös OKV/1772/10/2023, ks. myös siinä viitatut lausunnot).

Yhtä aikaa lausunnolla olevan työ- ja elinkeinoministeriössä valmistellun hallituksen esitysluonnoksen kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta yhteydessä kotoutumislain 58 §:ää esitetään kumottavaksi, vaikka nyt tarkasteltavassa hallituksen esityksessä kyseistä pykälää esitetään muutettavaksi. Esitykset tulee jatkovalmistelussa synkronoida tältä osin. Kotoutumislain muuttamista koskevaa hallituksen esitystä ei ole muutoinkaan otettu huomioon suhteessa muihin esityksiin -jaksossa.

Seulonta

Seulonta-asetus sääntelee laittomasti jäsenvaltioihin tulevien kolmannen maan kansalaisten seulontaa. Seulontan tarkoitus on ohjata kolmannen maan kansalaiset sellaisten viranomaisten puoleen, jotka ovat toimivaltaisia rekisteröimään kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia tai soveltamaan paluudirektiivin mukaisia toimia. Siksi seulontaviranomaisella on oltava laajat tiedonsaantioikeudet kansallisista ja kansainvälisistä tietokannoista. Seulontaviranomaisiksi esitetään Rajavartiolaitosta, poliisia, Tullia ja Suojelupoliisia.

Seulontan aikana hakijalle ei anneta lupaa tulla jäsenvaltion alueelle. Toisin sanoen hänen liikkumavapauttaan rajoitetaan. Seulottavan henkilön on pysyttävä hänelle osoitetussa seulontapaikassa ja -majapaikassa. Seulonta saa kestää vain 3–7 vuorokautta, jonka jälkeen hakija on päästettävä jäsenvaltion alueelle, jos seulontamenettely on edelleen kesken. Seulonnasta ehdotetaan säädettävän ulkomaalaislakiin lisättävällä 2 a luvulla.

Ehdotettavan ulkomaalaislain 16 d §:n 5 momentin mukaan seulottava henkilö saa poistua seulontapaikasta vain kiireellisen terveydenhoidon saamiseksi. Esityksessä ei ole käsitelty sitä, mikä taho tällaisen päätöksen tekee, missä menettelyssä, ja onko kielteinen poistumislupapäätös valituskelpoinen. Perusteluissa on todettu, että arvioinnin poistumisluvan tarpeellisuudesta tekee terveydenhuollon ammattihenkilö, mutta lakitekstissä ei tästä ole mainintaa. Vertailun vuoksi rajamenettelyä koskevassa ulkomaalaislain 104 b §:n 3 momentissa

on liikkumavapauden rajoittamisesta esitetty säädettäväksi, että Maahanmuuttovirasto voi myöntää poikkeuksen lähimaisen vakavan sairauden tai hautajaisten tai muun painavan henkilökohtaisen syyn vuoksi. Jatkovalmistelussa tulisi vielä ottaa huomioon, että myös vastaavankaltainen muu syy voi tulla ajankohtaiseksi ja edellyttää poistumislupaa seulonnan aikana siitä huolimatta, että seulonta on varsin lyhytkestoinen menettely. Sääntelyä on jatkovalmistelussa täsmennettävä tältä osin.

Ehdotettavan ulkomaalaislain 16 h §:n 1 momentin mukaan seulottavan henkilön on ennen seulonnan päättymistä ilmoitettava, jos hän haluaa vedota lomakkeen sisältämien tietojen virheellisyyteen. Saman pykälän 2 momentissa säädetään seulontalomakkeen tietoja koskevan päätöksen muutoksenhakuoikeudesta. Muutoksenhakuoikeutta ei ole kytketty pykälässä siihen, että seulottava henkilö olisi 1 momentissa edellytetyllä tavalla vedonnut tietojen virheellisyyteen. Nyt esitetyllä tavalla sääntely ja mainittujen momenttien keskinäinen suhde jää epäselväksi.

Ehdotettavassa ulkomaalaislain 16 i §:ssä säädettäisiin neuvontaa tarjoavien järjestöjen ja henkilöiden läsnäolosta. Ehdotuksen mukaan neuvoa tarjoavien henkilöiden fyysinen läsnäolo seulontapaikassa edellyttäisi erillistä, sen sallivaa päätöstä. Pyyntöön annettu kielteinen vastaus ei olisi ulkomaalaislain 191 §:ään ehdotettavan muutoksen mukaan valituskelpoinen päätös, sillä arvio perustuisi seulontapaikan yksilöllisiin, tosiasiallisiin oloihin ja koskisi suhteellisen lyhyttä aikaa seulonnassa. Siksi tähän olisi liitetty valituskielto. Säättämisyjärjestysperusteluiden mukaan läsnäoloa seulontapaikalla olisi arvioitava turvallisuuden turvaamisen, yleisen järjestyksen ylläpidon tai hallinnoinnin näkökulmasta tapauskohtaisesti.

Sinänsä kielto saattaa olla perusteltu. Viranomaiselle jää kuitenkin asiassa huomattavaa harkintavaltaa ja yksittäisten olosuhteiden punnintaa, minkä vuoksi oikeussuojan tarve on pikemminkin korostunut kuin heikentynyt. Valituskiellolle olisi esitettävä kestävämmät perustelut.

Rajamenettely, valitusajat ja muutoksenhaun kestolle ehdotettavat määräajat

Rajamenettelyn enimmäiskesto on menettelyasetuksen mukaan 12 viikkoa, jonka tulee sisältää myös ensimmäisen asteen muutoksenhaku, mukaan lukien valitusaika. Menettelyä voidaan pidentää 16 viikkoon tietyissä tilanteissa. Menettelyasetuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee vahvistaa kansallisessa lainsäädännössä määräajat, joissa tuomioistuin tutkii valituksen.

Rajamenettelyn aikana hakija ei saa tulla jäsenvaltion alueelle, joten menettelyssä rajoitetaan hakijan liikkumisvapautta.

Rajamenettelyn jälkeen alkaa paluujamenettely, jota sääntelee paluujamenettelyasetus. Myös tämän menettelyn enimmäiskesto on 12 viikkoa.

Menettelyasetuksen mukaan määräaika valituksen tekemiselle on asetettava jäsenvaltioissa välille 5–10 päivää tilanteissa, joissa hakemus on hylätty tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumisen vuoksi, epäsuorasti peruutettuna tai perusteettomana tai ilmeisen perusteettomana, kun se on tutkittu nopeutetussa menettelyssä. Muissa tapauksissa valituksen tekemiselle on asetettava kansallisesti määräaika, joka on kahdesta viikosta yhteen kuukauteen. Pyhäpäivät ja viikonloput eivät pidennä määräaikoja, paitsi päättymispäivän kohdalla. Hallinta-asetuksen mukaisen siirtopäätöksen muutoksenhaku-aika on oltava 1–3 viikkoa.

Nämä määräajat aiheuttavat väistämättä kansallisesti tarpeen lyhentää valitusaikaa nykyisestä tietyissä EU-lainsäädännön velvoittamissa tilanteissa. Esitysluonnoksen mukaan kansallista liikkumavaraa käytettäisiin kuitenkin myös niin, että rajamenettely otettaisiin käyttöön laajemmalti kuin rajamenettelyasetus edellyttää, ja määräajat valituksen tekemiselle olisivat tietyissä tilanteissa lyhyemmät kuin EU-oikeus välttämättä edellyttää.

Esityksen perustelujen mukaan seitsemän päivän valitusaika on käytännössä sama kuin määräaika voimassa olevassa ulkomaalaislaissa täytäntöönpanokieltohakemukselle. Sinänsä tämä on totta, mutta asiallisesti tilanne ei ole verrannollinen, kun täytäntöönpanokieltohakemuksen seitsemän päivän määräaika ei kuitenkaan johda siihen, ettei täytäntöönpanokieltoa saisi enää tämän määräajan päätyttyä hakea (ks. [KHO 26.6.2020 t. 2818](#)).

Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaislain 193 a §:ään hallinto-oikeuksien käsittelyajoiksi muun ohella rajamenettelyasetuksen mukaisesti kuutta viikkoa ja kolmea kuukautta, jota voi pidentää kolmella kuukaudella. Muussa kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa hallinto-oikeuden käsittelyajaksi esitetään kuutta kuukautta. Valitukset on ehdotuksen mukaan pyrittävä käsittelemään säädetyssä määräajassa. Esityksessä ei ole käsitelty sitä, missä menettelyssä määräaikaa voidaan pidentää kolmella kuukaudella, tehdäänkö tästä erillinen välipäätös, ja jos tehdään, niin missä kokoonpanossa, ja onko tällainen mahdollinen päätös perusteltava. Kuitenkin pykälässä on lueteltu yksityiskohtaisesti perusteet, joiden nojalla käsittelyaikaa voidaan pidentää, joten tällä perusteella käsittelyajan pidentäminen vaikuttaa hallintolainkäytössä tehtävältä välipäätökseltä. Tältä osin esitystä on syytä täydentää.

Vaikka rajamenettelyyn liittyy varsin tiukkoja, myös tuomioistuimelle asetettavia määräaikoja, jotka johtavat muun muassa valitusajan merkittävään lyhentämiseen, ehdotetaan rajamenettely otettavaksi käyttöön mahdollisimman laajasti esityksen 104 a §:n 2 momentissa. Kansallista liikkumavaraa olisi ollut mahdollista käyttää myös siten, että rajamenettely otettaisiin käyttöön

vain menettelyasetuksen mukaan pakollisissa tilanteissa. Kun rajamenettelyn käyttöönottamiseen liittyy kansallisesta näkökulmasta hyvinkin tiukkoja määräaikoja sekä myös hakijan liikkumisvapauden merkittävä rajoittaminen, tulisi jatkovalmistelussa vielä tarkkaan harkita, onko kansallista liikkumavaraa käytetty ehdotuksessa perustuslain 21 §:n mukaiset oikeusturvaedellytykset huomioon ottaen parhaalla mahdollisella tavalla.

Kun otetaan huomioon rajamenettelyyn sisältyvät ja muut tiukennukset valitusaikeisiin ja tuomioistuinten käsittelyaikoihin sekä hakijoiden liikkumisvapauteen, olisi myös perustuslain 22 §:n kannalta perusteltua, että nämä otettaisiin käyttöön vain siltä osin kuin se on EU-oikeuden vuoksi välttämätöntä. Tämä olisi mahdollisimman perusoikeusmyönteistä kansallisen liikkumavaran käyttämistä. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen kannan mukaan tuomioistuimille ei lähtökohtaisesti tule asettaa määräaika valitusasian ratkaisemiselle (ks. [PeVL 61/2024 vp](#), kappale 13, [PeVL 15/2021 vp](#), kappale 11, [PeVL 2/2021 vp](#), kappale 22, [PeVL 8/2018 vp](#), s. 5.) Tämä on merkityksellistä paitsi perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyn myös perustuslain 3 §:ssä turvatun tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta ([PeVL 4/2004 vp](#), s. 12).

Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että muutoksenhakuajan riittävyys on edellytyksenä sille, että jokaisella on mahdollisuus toteuttaa perustuslain 21 §:n 1 momentissa turvattu oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen käsiteltäväksi (PeVL 2/2021 vp, kappale 20, PeVL 8/2018 vp, s. 4, [PeVL 34/2016 vp](#), s. 4). Perustuslakivaliokunta on myös kiinnittänyt huomiota siihen, että lyhennetyt määräajat voivat vaikeuttaa tehokkaan muutoksenhakuoikeuden toteuttamista, jos valitusaika ei mahdollista riittävää aikaa valituksen valmistelulle ([PeVL 24/2016 vp](#), s. 4). Muutoksenhakuaja on mitoitettava siten, että muutoksenhakuun oikeutetun voidaan arvioida tosiasiallisesti kykenevän esimerkiksi järjestämään mahdollisen avustajan ja tulkin, sopimaan tapaamisesta näiden kanssa sekä valmistelemaan valituksen (PeVL 15/2021, kappale 10, PeVL 2/2021 vp, kappale 20, PeVL 8/2018 vp, s. 5).

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa kansallisen liikkumavaran käyttäminen valitusaikaa lyhentävästi ja siten, että tuomioistuimille tulee velvollisuus noudattaa edes tavoitteellisia käsittelyaikoja, ei vaikuta perustellulta. Tältä osin ehdotusta tulisi käsitellä selkeämmin suhteessa perustuslakivaliokunnan käytäntöön.

Ulkomaalaislakiin ehdotettava valituskielto

Ulkomaalaislain 191 §:ään esitetään kansainvälisen suojelun poistamista koskevaan päätökseen valituskieltoa sillä perusteella, että kansainvälinen suojeleminen on poistettu, koska henkilö on itse luopunut kansainvälisen suojelun asemastaan, hän on saanut toisen jäsenvaltion kansalaisuuden tai saa myöhemmin toisen jäsenvaltion myöntämänä kansainvälistä suojelua. Kun valituskieltoa on perusteltu lähes yksinomaan sillä, että henkilöllä ei ole enää tässä

vaiheessa intressiä hakea päätökseen muutosta, herää kysymys, onko valituskielto ylipäätään tarpeen. Henkilö ei oletettavasti hae muutosta, jos hänellä ei ole siihen oikeudellista intressiä ja toisaalta myös valitus jätetään tutkimatta, jos valittajalta puuttuu oikeudellinen intressi. Valituskieltoja ei tule säätää ikään kuin varmuuden vuoksi, joten perusteluissa on vielä syytä käsitellä seikkaperäisemmin valituskiellon tarpeellisuutta tässä tilanteessa.

Säätämisyjärjestysperusteluissa painotetaan, että henkilöllä on oltava oikeus itse päättää luopua kansainvälistä suojelua koskevasta asemastaan. Tällaista oikeutta ei voida kuitenkaan muutoksenhakukiellolla edistää. Muutoksenhakuoikeudesta huolimatta kenenkään ei ole pakko hakea muutosta asiassaan, joten valitusoikeuden olemassaolo ei sinänsä vaikuta henkilön oikeuteen päättää luopua kansainvälistä suojelua koskevasta asemastaan. Valituskiellon perusteluissa ja arvioinnissa on syytä ottaa huomioon myös, että kansainvälistä suojelua koskevassa päätöksenteossa on kyse subjektiivisesta oikeudesta, joka viranomaisen on myönnettävä tai toteutettava edellytysten täytyessä.

Asetus turvallisten maiden luettelosta

Esitysluonnoksen mukaan sisäministeriö antaisi asetuksen turvallisista maista (ulkomaalaislain 100 §). Luettelo perustuisi Maahanmuuttoviraston arvioimaan maatietoon. Esityksen mukaan kyse ei ole yhteiskuntapoliittisesti merkittävästä kysymyksestä, mikä vaatisi valtioneuvoston asetuksen. Tähän asti arvio on tapahtunut Maahanmuuttovirastossa tapauskohtaisesti.

Perustuslakia koskevassa hallituksen esityksen ([HE 1/1998 vp](#), s. 132) mukaan arvioitaessa sitä, tuleeko asetuksenantamisvaltuus laissa osoittaa valtioneuvostolle vai ministeriölle, tulee lähtökohtana olla, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Siten ministeriölle voidaan lähtökohtaisesti osoittaa asetuksenantovaltaa teknisluonteisemmissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa. Myös perustuslakivaliokunnan käytännössä on lähdetty siitä, että säädösvaltaa voidaan delegoida ministeriölle lähinnä silloin, kun kyse on selvästi teknisluonteisista ja toimeenpanovaltaan soveltuvista säännöksistä (esim. [PeVL 20/1997 vp](#), s. 2/I).

Esitysluonnoksen (s. 147) mukaan "[t]urvallisten maiden kansallisten luettelojen laatimisen mahdollistaminen olisi menettelyn tehokkuuden ja mahdollisten järjestelmän väärinkäytösten ehkäisemiseksi tärkeää." Toisaalta esitysluonnoksessa (s. 211) todetaan myös, että "[k]oska turvallisen kolmannen maan ja turvallisen alkuperämaan käsitteistä ja niiden soveltamisesta on säädetty kattavasti menettelyasetuksessa, maiden määrittelyn katsottiin olevan lähinnä teknisluonteinen päätös, jonka on perustuttava asetuksessa säädettyihin edellytyksiin maiden määrittämisestä turvalliseksi."

Asian jatkovalmistelussa on syytä tarkemmin perustella säädöstason valinta perustuslain 80 §:ssä säädettyyn nähden.

Muut ulkomaalaislakiin esitettävät muutokset

Kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevan menettelyn kannalta keskeisimmät muutokset ovat menettelyn alkuvaiheiden järjestämisessä ja toimivaltaisissa viranomaisissa, iän arvioinnissa, rajamenettelyssä, turvallisten maiden määrittelyssä sekä oikeudessa oleskella Suomen alueella hakemuksen tutkintaa koskevan hallinnollisen menettelyn ajan.

Ulkomaalaislain 6 a §:ään esitetty muutos monitieteisen iänmäärittäjätekijästä sisältää julkisen hallintotehtävän antamisen yksityiselle. Pykälämuutosta on perusteluissa luonnehdittu tältä osin vain tekniseksi. Muutos pitäisi kuitenkin perustella ja säännellä täsmällisemmin ottaen huomioon perustuslain 124 §:ssä säädetyt reunaehdot julkisen hallintotehtävän antamisesta yksityiselle.

Ulkomaalaislain 9 §:ssä esitetään oikeusapua kavennettavaksi menettelyasetuksen mukaisessa kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevassa asiassa ja hallinta-asetuksen mukaisessa vastuunmäärittämistä koskevassa hallintomenettelyssä. Oikeusapua annettaisiin näissä asioissa tässä vaiheessa vain ilman huoltajaa tulleille alaikäisille tai muuten erityisen painavista syistä, joita on luonnehdittu perusteluissa (mm. haavoittuva asema, traumatisoituminen, kidutuskokemukset, luku- ja kirjoitustaidottomuus, ikä). Lisäksi ainakin vammaisten asema oikeusavun saamisessa näissä tilanteissa tulisi taata myös lain tasolla. Yhdessä muiden tiukennusten, kuten valitusajan lyhentämisen kanssa, oikeusavun kaventaminen saattaa vaikuttaa merkittävästi turvapaikanhakijan oikeusasemaan. Asian jatkovalmistelussa asiaa olisi syytä tarkastella myös tältä kannalta.

Esitysluonnoksessa ulkomaalaislakiin esitetään siirtymäsäännöstä vain kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintaan ja pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman poistamista koskevaan tutkintaan. Kuitenkin ulkomaalaislain 39 §:ään esitetään tiukennusta toimeentuloedellytyksestä poikkeamisesta pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa koskevan hakemuksen osalta. Tältä osin jatkovalmistelussa olisi syytä harkita siirtymäsäännöksen tarvetta lainmuutoksen voimaan tullessa vireillä olevien asioiden käsittelyyn sovellettavasta lainsäädännöstä tai vaihtoehtoisesti perustella, miksi siirtymäsäännös tässä tilanteessa ei tarvittaisi siirtymäsäännöstä. Myös muiden esitettyjen muutosten osalta jatkovalmistelussa tulisi vielä kiinnittää huomiota siirtymäsäännösten mahdolliseen tarpeellisuuteen, jotta välttyttäisiin yksittäistapauksellisesti kohtuuttomilta soveltamistilanteilta lain voimaantullessa

Ulkomaalaislain 81 b §:ssä rajoitettaisiin turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeus alkamaan kaikilla hakijoilla kuuden kuukauden päästä hakemuksen rekisteröinnistä. Perusteluna on tältä osin esitetty, että sääntely olisi näin yhdenmukaisempaa hakijoiden välillä. Sääntelyllä kuitenkin rajoitetaan perustuslain 18 §:ssä turvattu oikeutta työhön, joten valitulle sääntelyratkaisulle on esitettävä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta hyväksyttävät perustelut. Perusteluissa on syytä tehdä selkoa myös siitä, miten työnteko-oikeuden rajoittaminen esityksessä esitetyllä tavalla sopii yhteen perustuslain 18 §:n 2 momentissa julkiselle vallalle säädetyn veloitteeseen edistää työllisyyttä ja pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön.

Pääsääntöisesti menettelyasetuksen mukaan hakijalla on automaattisesti oikeus jäädä jäsenvaltion alueelle, kunnes valitusaika ensimmäisen asteen tuomioistuimeen on päättynyt, tai jos valitus on tehty, oikeus jäädä odottamaan muutoksenhaun tulosta. Poikkeukset, joita tähän voidaan kansallisesti säätää, on lueteltu menettelyasetuksessa. Nämä poikkeukset ehdotetaan kaikki otettavaksi käyttöön ulkomaalaislain 102 §:ään tehtävillä muutoksilla. Poikkeusten kohdalla tuomioistuimella on oltavat valtuudet päättää, saako hakija jäädä jäsenvaltion alueella odottamaan muutoksenhaun tulosta. Maahan jääminen on sallittava siihen asti, kunnes tuomioistuin on tehnyt pyyntöön päätöksen. Tältä osin minulla ei ole huomautettavaa esitykseen.

Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettuun lakiin esitettävät muutokset

Maahanmuuttovirastolle annettava päätösvalta

Esitysluonnoksen mukaan päätösvaltaa erinäisissä asioissa siirretään Maahanmuuttovirastolle. Maahanmuuttovirasto esimerkiksi jatkossa vastaisi valtion vastaanottokeskusten virka-asioista, sisäisestä työnjaosta ja muusta toiminnan järjestämisestä, josta on tähän mennessä säädetty asetuksella. Nyt valtion vastaanottokeskukset siirtyisivät siis hallinnollisesti osaksi Maahanmuuttovirastoa.

Vastaanottolakiin ehdotettavan 13 a §:n 4 momentin mukaan Maahanmuuttoviraston päätöksellä velvollisuudesta tunnistautua voidaan poiketa, jos vastaanotto on ruuhkautunut tai muusta poikkeuksellisesta syystä. Myös tässä lainkohdassa esitetään varsin merkittävän yleispäätöksen tekeminen Maahanmuuttovirastolle. Lainkohtaa tulisi täsmentää siten, että siitä kävisi ilmi, että kyseessä olisi yleinen eikä yksittäistapauksellinen päätös, sekä se, jos päätös on tarkoitettu tehtäväksi tilapäisesti ja mahdollisesti määräajaksi.

Lisäksi vastaanottolakiin ehdotetun 15 a §:n mukaan Maahanmuuttovirasto antaisi vastaanottokeskuksen järjestyssäännön, jolla annettaisiin tarkempia määräyksiä vastaanottokeskuksen säännöistä, asiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista vastaanoton aikana, veloitteiden noudattamatta jättämisen seurauksista ja vastaanottokeskuksessa

toimimisesta. Säännös on varsin avoin ja näyttää jättävän merkittävää harkintavaltaa Maahanmuuttovirastolle esimerkiksi asiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista, ja mahdollisista velvoitteiden noudattamatta jättämisestä määräämiseen. Esitystä olisi vielä tältä osin syytä perustella syvällisemmin ja pohtia oikeaa säädöstasoa perustuslain 80 §:n reunaehdot huomioon ottaen.

Julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Vastaanottolakiin esitettävät muutokset sisältävät julkisen hallintotehtävän antamista viranomaiskoneiston ulkopuolelle eli yksityisille vastaanottokeskuksille, mutta sääntelyssä ei ole kaikilta osin otettu huomioon perustuslain 124 §:n asettamia reunaehtoja.

Vastaanottolain 10 §:n ehdotuksen mukaan Maahanmuuttovirasto voisi sopia muun ohella yksityisen kanssa vastaanottokeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja toimipaikasta. Lain tasolla olisi todettu vain, että vastaanottokeskuksella on oltava riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset vastaanoton järjestämiselle. Säännöksessä todetaan myös, että sopimuksen tulee sisältää vastaanoton toteuttamiseksi tarvittavat määräykset. Perustelujen mukaan palveluntuottaja vastaa muun muassa ammattipätevyiden omaavasta henkilöstöstä, mutta sitä ei ole tämän tarkemmin lakiehdotuksessa tai edes sen perusteluissa määritelty. Lisäksi pykälän nykyinen 2 momentti, joka sisältää lain tasolla luetellut seikat sopimuksen vähimmäissisällöstä, ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei sopimuksen vähimmäissisällöstä enää säänneltäisi lailla.

Ehdotettu sääntely vaikuttaa liian väljältä, etenkin kun julkisten hallintotehtävien siirto vastaanottokeskuksille tapahtuisi lain nojalla sopimusperusteisesti, eikä täsmällisesti laissa nimetyille taholle. Laissa pitäisi olla julkista hallintotehtävää hoitavan pätevyysvaatimukset, valvonnan lähtökohdat, tarkastusoikeudet sekä seuraamukset määriteltynä. Lisäksi 10 §:ssä on todettu julkista hallintotehtävää hoitavan rikosoikeudellinen virkavastuu, mutta viittaussäännös vahingonkorvausvastuuseen puuttuu.

Vastaanottokeskus käyttää julkista valtaa useissa eri tehtävissä, esimerkiksi tässä esityksessä vastaanottolakiin ehdotettava 13 a § sisältää julkisen hallintotehtävän antamisen yksityiselle, kun sen mukaan tunnistautuminen voidaan tehdä henkilökohtaisesti vastaanottokeskuksessa. Samoin lain 14 a §:ään ehdotettavan muutoksen mukaan vastaanottokeskuksen johtajan päätöksellä vastaanottopalveluja voidaan määräaikojen estämättä jatkaa kohtuullinen aika poikkeuksellisen painavasta syystä.

Ongelmalliseksi vaikuttaisi muodostuvan ainakin ehdotettu vastaanottolain 6 luvun sääntely. Tämän sääntelyn osalta perusteluissa ei ole tehty riittävällä tavalla selkoa kansallisesta liikkumavarasta ja sen käytöstä.

Vastaanottolain 45 §:n mukainen vastaanottorahan alentaminen ja 47 §:n mukainen vastaanottopalvelujen peruuttaminen näyttävät monen kohdan perusteella tapahtuvan sanktioluonteisesti, esityksessä ehdotetaan sanktioitavaksi muun ohella järjestyssäännön rikkominen. Voidaan pitää ongelmallisena sitä, että Maahanmuuttovirasto voi vahvistaa järjestyssäännön, ja tämän säännön rikkomisesta yksityisiin henkilöihin voidaan kohdistaa taloudellisia sanktioita. Lisäksi hallinnollisten sanktioiden määräämistoimivaltaa on poikkeuksetta pidettävä merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä, jota ei voi perustuslain 124 §:n toinen virke huomioon ottaen edes siirtää viranomaiskoneiston ulkopuolelle. Tässä esityksessä sanktioiden määräämistoimivaltaa esitetään kuitenkin myös muille kuin viranomaisten ylläpitämille vastaanottokeskuksille. Esitystä tulee jatkovalmistelussa arvioida vielä tältä kannalta.

Vastaanottokeskukselle asetettavat uudet tehtävät tulisi perustella siltä kannalta, sisältävätkö ne merkittävää julkisen vallan käyttämistä, jota ei voida perustuslain 124 §:n mukaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Vastaanottolain 45 §:n ja 47 §:n mukaisten tehtävien lisäksi myös muut ehdotetun 6 luvun uudet tehtävät tulisi perusteluissa vähintäänkin arvioida tältä kannalta. Sääntämisperusteluissa on todettu, että perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut, että vastaanottokeskuksille osoitettavien tehtävien epäitsenäisyyden ja avustavan luonteen vuoksi sääntelyssä ei ole kyse merkittävästi julkisen vallan käyttämisestä (PeVL 48/2016 vp, s. 6–7). Tämä perustuslakivaliokunnan toteamus on koskenut tuolloin tarkasteltavia tehtäviä, eikä siitä voi päätellä, että vastaanottokeskusten tehtävät olisivat aina siitä riippumatta, mitä tehtäviä niille kulloinkin säädetään, sillä tavoin epäitsenäisiä ja avustavia, ettei niissä voisi koskaan sen vuoksi olla kyse merkittävän julkisen vallan käyttämisestä. Sääntämisperusteluissa ei ole myöskään avattu, miksi näiden julkisten hallintotehtävien siirtäminen viranomaiskoneiston ulkopuolelle olisi tarkoituksenmukaista.

Muita huomioita vastaanottolakiin ehdotettavista muutoksista

Vastaanottolakiin esitetään merkittäviä tiukennuksia. Vastaanottorahan alentaminen, erityisesti yhdessä vastaanottopalveluita keston rajaamisen ja peruuttamisen kanssa, rajoittaa henkilön mahdollisuutta tehdä arkeen liittyviä valintoja. Vastaanottopalveluista rajattaisiin pois uusintahakemusten tekijät. Näiden tiukennusten osalta on pystyttävä varmistumaan siitä, että ne eivät johda hakijoiden kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen tai perus- ja ihmisoikeuksien, kuten oikeuden riittävään toimeentuloon, loukkaamiseen. Mikäli ehdotetut muutokset toteutetaan, on niiden vaikutuksia seurattava huolellisesti.

Vastaanottolain 15 b § vaikuttaa päällekkäiseltä sääntelyltä hallintolain 8 §:n neuvontavelvollisuuden kanssa ja sen tarpeellisuutta olisi vielä jatkovalmistelussa syytä harkita.

Vastaanottolain 29 §:n 2 momentin mukaan Maahanmuuttoviraston päätöksellä järjestämisvelvollisuudesta voidaan poiketa, jos vastaanotto on ruuhkautunut hakijoiden suuren

määrän vuoksi tai muusta poikkeuksellisesta syystä. Edellisessä momentissa vastaanottokeskukselle on kuitenkin asetettu kyseinen velvoite vain implisiittisesti. Pykälän muotoilua olisi tarpeen täsmentää.

Vastaanottolain 32 §:n mukaan vastaanottokeskuksen johtaja tekee hakemuksen maksun takautuvasta perinnästä Maahanmuuttovirastolle. Pykälässä ei ole kuitenkaan yksilöity Maahanmuuttovirastoa päätöksen tekijäksi. Maahanmuuttoviraston päätöksentekovastuun toteaminen vain perusteluiden taholla ei ole lainsäädännön selkeyden kannalta riittävää. Pykälää on jatkovalmistelussa täsmennettävä.

Vastaanottolain 39 §:n esitetyn mukaisesti ilman huoltajaa olevan lapsen tilapäisenä edustajana toimisi vastaanottokeskus. Perusteluissa on todettu, että edustajaksi nimettäisiin sosiaalipalvelujen työntekijä. Kuitenkin tämä on laissa jätetty kirjoittamatta auki ilmeisesti sen vuoksi, että laajamittaisen maahantulon tilanteissa ei välttämättä ole osoitettavissa sosiaalipalvelujen työntekijöitä riittävästi näihin tehtäviin. Lakiin pitäisi kuitenkin kirjata tämänkaltaiset pätevyysedellytykset tehtävään mahdollisimman tarkasti. Selvästi parempi sääntelytapa olisi esimerkiksi, että todettaisiin, että edustajaksi on määrättävä sosiaalipalvelujen työntekijä, mutta laajamittaisen maahantulon tilanteissa tästä voidaan kuitenkin poiketa siten, että kyseeseen voi tulla myös muu kuin sosiaalipalvelujen työntekijä, jos vastaanottokeskuksella ei ole osoittaa tähän tehtävään sosiaalipalvelujen työntekijää. Näin toimien poikkeuksellisen tilanteen vaatimukset eivät määritä tavanomaisen lainsäädännön vaatimuksia. Ilman huoltajaa saapunut lapsi on joka tapauksessa tilanteessa erittäin haavoittuvassa asemassa.

Vastaanottorahan alentamista koskevan vastaanottolain 45 §:n perusteluissa ei ole yksilöity vastaanottodirektiivin 23 artiklaan perustuvaa kansallista liikkumavaraa.

Vastaanottolain 50 ja 51 §:n osalta tulisi harkita, pitäisikö lain tasolle kirjoittaa, että hakijalle on myönnettävä poistumislupa alueelta myös välttämättömien sosiaali- ja terveystalveluidensa saamiseksi laissa lueteltujen seikkojen lisäksi. Lain 51 §:n perustelujen mukaan rajoitus ei olisi esteenä välttämättömien sosiaali- ja terveystalvelujen saamiselle, mutta pykälässä itsessään ei näin lue.

Vastaanottolain 51 §:n 4 momentti, jonka mukaan ”rajoitustoimi on voimassa, kunnes sen ei katsota enää olevan tarpeen” on aivan liian epämääräinen. Rajoitustoimi pitää määrätä siten, että siitä selvästi käy ilmi, koska sen voimassaolo päättyy. Mikäli asia jätetään säännösten tällä tavalla auki, tulee käytännössä soveltamisongelmia muun ohella siitä, että mikä taho katsoo ja missä menettelyssä, ettei rajoitustoimi olisi enää tarpeen. Pykälää on jatkovalmistelussa täsmennettävä.

Perusteluiden mukaan vastaanottolain 55 §:ään ehdotetaan muutoksia tässä esityksessä, mutta muutettava pykäläluonnos puuttuu lakitekstistä ja rinnakkaistekstistä.

Vastaanottolain 57 §:ssä esitetään säädettäväksi valituskiellosta Maahanmuuttoviraston 50 §:n nojalla tehtävään päätökseen. Säännöksen yksityiskohtaiset perustelut ovat kuitenkin puutteelliset, koska ne perustelevat lähinnä tehtävää hallintopäätöstä, eivätkä siihen kohdistettua muutoksenhakukieltoa. Ainoa esitetty perustelu muutoksenhakukiellolle vaikuttaa olevan, että muutoksenhakumahdollisuuden voidaan näissä tilanteissa katsoa olevan tarpeeton. Päätöksenteossa on kyse subjektiivisesta oikeudesta, eli viranomaisen on myönnettävä lupa edellytysten täytyessä. Valituskielto vaikuttaa siten yksilöiden perustuslaissa turvattuun oikeusturvaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valituskielto on välttämätöntä perustella lain esitöissä riittävällä tavalla ([PeVL 10/2012 vp](#), s. 7). Perusteluja on tältä osin täydennettävä.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan käsillä oleva kokonaisuus on erittäin laaja ja monitahoinen. Esimerkiksi henkilötietojen käsittelyä koskevien sääntelyehdotusten osalta ehdotukseen sisältyy lukuisia tässä käsittelemättömiä seikkoja, jotka kaipaavat jatkovalmistelussa huomiota.

Tämän lausunnon valmisteluun on esittelijänä toimineen esittelijäneuvos Elina Nyholmin lisäksi osallistunut vanhempi oikeuskanslerinsihteeri Heli Honkapää.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Janne Salminen

Esittelijäneuvos

Elina Nyholm